

Bertha Bulcsu: Írók műhelyében Bp. 1973. Szépirodalmi K. 486 l.

A *Meztelen a király* című kötet után Bertha Bulcsu közreadta a pályatársaival készített interjúk újabb gyűjteményét, ezúttal tizen-nyolc íróról szólaltatva meg. Már előjáróban le kell szögeznünk: Bertha írásai elsősorban a szépirodalom körébe tartoznak; jóval közelebb állnak az esszéhez, sőt a novellához, mint a tárgyilagosságra törekvő riporthoz. Természetesen — ha kellő megfontolással forgatja — a kötetnek az irodalomtörténész számára is komoly forrásértéke van. Nagyjából annyi (suta hasonlaltal élve), mint Krúdy, Tersánszky és mások „nagy árnyakról” való emlékeztéseinek.

Bertha Bulcsu könyvének viszont éppen a frissesség, a mában-élés, a napjainkat fagató kíváncsiság az egyik legfőbb vonzereje: élő irodalmunk kiemelkedő vagy éppen legkitűnőbb, aktív alkotói vallanak, medítálnak, ítélik meg. Kettős fénytörés: az írók szükségszerű és Bertha tudatosan vállalt szubjektivitásán keresztül bomlanak ki a pályaképek, gondolatrendszerek, hitek. Ami a pályát vagy az életművet illeti, nyilvánvalóan az elemző tanulmány vagy a lexikon lesz továbbra is elsődleges eligazítónk. Az írók jelenről-jövőről formált véleményének, ítéleteinek viszont szinte pótolhatatlan, dokumentum-jelentőségű gyűjteménye a kötet. Létezik-e cselekvően-e a „negyvenévesek” nemzedéke? Van-e jövője az emberi szónak? Ilyesfajta valóban lényeges, érdekes kérdésekre kapunk gyakorta ellentmondó, de épp ellentmondásosságában tanulságos válaszokat.

A kötet interjúi még az ugyancsak kiváló első gyűjtemény darabjainál is szívesebbek, izgalmasabbak. Ez jórészt a most kétségte-lenül súlyosabb alkotói névsornak köszönhető. Bertha már nem őrzi makacsul kezdeti törekvését: most már Pécshez nem, vagy csak lazán kötődő írókat is szóra bír. (Mint ismeretes, a sorozat a *Jelenkorban* indult, s tart ma is — harmadik kötetet ígérve.) A tájékoztató kedvéért tartsunk névsorolvasást: Cseres Tibor, Csuka Zoltán, Déry Tibor, Fodor András, Garai Gábor, Illés Endre, Illyés Gyula, Juhász Ferenc, Kende Sándor, Kolozsvári Grandpierre Emil, Ladányi Mihály, Mándy Iván, Nagy László, Simon István, Takács Imre, Tatay Sándor, Vas István, Zelk Zoltán a kötetben szereplő írók és költők.

Bertha Bulcsu alig valamit változtatott kezdeti módszerén. Állandósította a jellemző erejét, hangulatos „kerettörténetet”, megtartotta a precíz környezetrajzot, a tobzódó étel- és italleírásokat. Kikristályosodtak kérdései: az álmok és a félelem, a hazaszeretet és a jövőbe vetett hit, a nők és a „nagy pénz”

jelentőségéről, értelméről szinte mindenkinél érdeklődik. E kérdések eklektikussága bizonyára sejteti, hogy Bertha Bulcsu tág teret kínál interjúalanyainak az elkalandozásra — de a kötet értelme, varázsa épp ezekben az elkalandozásokban van. Ami a későbbiekben veszély lehet: a sztereotíp kérdések — frissítés és rögtönzés nélkül — veszithetnek vonzerejükből, érdekességükből, sőt célszerűségükből is.

A szerző valamennyi beszélgetőpartneréhez egyforma tisztelettel és nagybecsüléssel közelít; értékelésbe nem bocsátkozik. Ezért tűnik úgy, mintha tizennyolc egyforma képességű, tehetségű, súlyú alkotó szólalna meg. Ezt persze Bertha is jól tudja (módszerének szükségszerű velejárója), s már az első kötettről is megírták a kritikások. Itt azért szükséges mindezt megismételni, mert az irodalom kutatója számára fokozott veszélyt jelentene, ha a könyv olvastán földnára az állandó önálló mérlegelést, ítélezést.

E rövid recenzióknak nem feladata (nem is alkalmas rá), hogy a kötet előjáróban jelzett szépirodalmi értékeit elemezze. Csupán ismételtén állíthatjuk: az *Írók műhelyében* novelláskötetként is mai irodalmunk javához tartozik. Ezért rajzolódik ki meggyőzően a tizennyolc „riportalany” mellett tizenkilencedikként a „riporter”: Bertha Bulcsu egyénisége is.

Tarján Tamás

Vécsai Irén: Hunyady Sándor. Bp. 1973. Gondolat K. 213 l.

Írtak róla sokan és sokat — különösen a nagy siker évétől, 1930-tól 1942-ig, haláláig. Írtak csevegő cikket, komoly kritikát, kistanulmányt vagy tanulmány-részletet egy-egy Hunyady-problémáról. Aztán emlékezések, szomorú és kesernyés történetek „Sándorkáról”, anekdoták áradata... De monográfia nem született.

És nemcsak sokan írtak róla, hanem írtak nagy szeretettel és igazmondó megbecsüléssel. És nem akárhik! Hogy csak néhányat említsék: Schöpflin, Kosztolányi, Kárpáti Aurél, Vajthó László, Krúdy, Halász Gábor, később Devecseri.

Az ötvenes években Bóka László kezdett őszinte meggyőződéssel Hunyady „föltámasztásához”, írt is róla, és emlékszem néhány olyan mondatára is, amit úgy is érthetünk, mint készülődését egy monográfia megírására. Nem született meg.

Most ezt a kései monográfiát kell köszönetünk, amikor Vécsai Irén Hunyady Sándorról írt könyvét lapozzuk. Szabályosabban: kismonográfiáját. De még így sem „szabályos”, hiszen a vállalt feladat nehezíti a munkát. Hunyady sokszínű írásaiban, életé-